

ADATBÁZIS ALAPÚ RENDSZEREK

Szoftverrend-
szerek
fejlesztése

SSADM

Diagramok
készítése

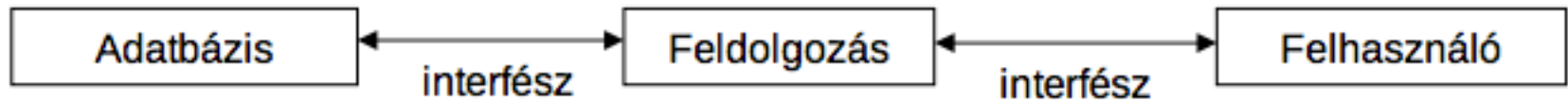
A SZOFTVER, MINT TERMÉK

- Nem csupán a végrehajtható állományok
- Sokkal több
- Számos különböző komponensből áll
  - Maga a számítógépes program
  - Dokumentációk
  - Konfigurációk, eszközök
  - Működéshez szükséges adatok
  - egyébek
- Termék típusai
  - Általános termékek (megvásárolható/letölthető kész alkalmazások)
  - Rendelésre készülő, egyéni szoftverek
- Vátozatos alkalmazások: rendszer, asztali, web, tudományos,
...

SZOFTVEREK FEJLESZTÉSE, SPECIFIKÁCIÓ

- Valós rendszereknél semmi esetre sem érdemes ad hoc a dolgok közepébe csapni
- Kiemelkedően rossz megközelítés egyből kódolással próbálkozni
  - A hibák utólagos javítása extrém magas költségű lehet
  - Nehezen változtatható, rosszul strukturált kód alakul ki
- A szoftver fejlesztése egy **folyamat**
  - Ezen folyamatra számos modell létezik (pl. vízesés modell, iteratív-inkrementális modellek)
  - Jól meghatározott fázisokból kell állnia (ismétlődhetnek)
- A folyamat kezdetén mindig a specifikációval kezdünk
  - Vizsgáljuk a rendszer megvalósíthatóságát
  - Elemzünk és tervezünk
- A specifikáció elvégzésének egy eszköze lehet az **SSADM**

INFORMÁCIÓS RENDSZEREK

- **Adatok:** bemeneti (input), kimeneti (output), tárolt (adatbázis)
- **Folyamatok** (feldolgozások): lekérdező, karbantartó.
Részletezettség szerint: összetett folyamatok, elemi folyamatok, funkciók, eljárások
- **Interfészek:** pl. karakteres, grafikus

STRUKTURÁLT MÓDSZERTANOK ALAPELVEI

- **Elemzés felülről lefelé:** alrendszerekre, funkciókra, folyamatokra bontás
- **Tervezés alulról felfelé:** hierarchikus építkezés alapelemekből, pontos, részletes terv.
- **Logikai** (mi történik) és **fizikai** (hogyan történik) vizsgálatok szétválasztása. **Logikai:** a rendszer működésének belső logikája, viszonylag állandó. **Fizikai:** a tényleges megvalósítás adott eszközökön.
- **Fokozatosság:** pl. egy új egyednél először csak a nevét és kapcsolatait határozzuk meg, az attribútumai csak később adjuk meg.
- **Iterativitás:** amit egyszer már megterveztünk, az – akár többször is – módosításra szorulhat.

A RENDSZERSZERVEZÉSI MUNKA MENETE

- **Informatikai stratégia:** egy szervezeten belül több informatikai projekt lehet, ezek összehangolása a cég hosszú távú érdekeinek megfelelően.

1. Megvalósíthatósági vizsgálat

2. Rendszerelemzés, rendszertervezés

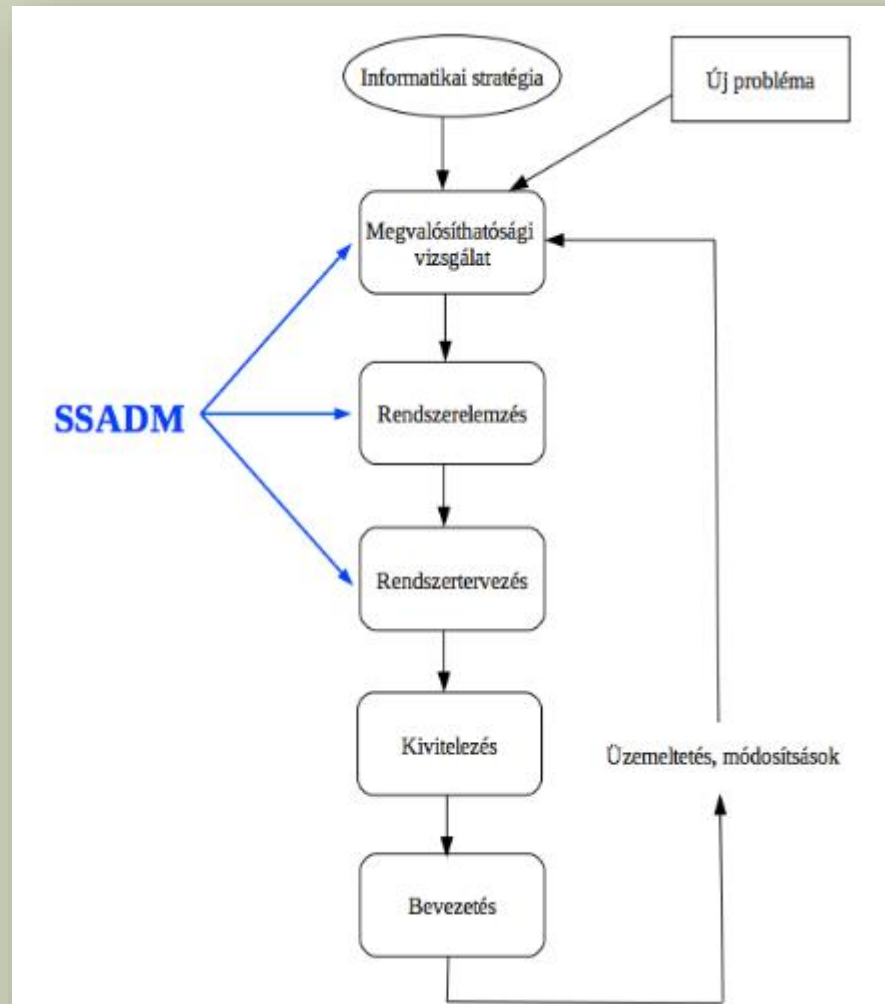
3. Kivitelezés

4. Bevezetés

5. Üzemeltetés, módosítások

- Hosszabb idő, sokszori módosítás után a rendszer toldozottá válik, elavul, indokoltá válhat egy teljesen új rendszerrel való helyettesítése.

AZ SSADM HELYE A SZOFTVERFOLYAMATBAN

SSADM

- SSADM = **S**tructured **S**ystems **A**nalysis and **D**esign **M**ethod

Az SSADM szerkezete

A rendszer három dimenziója, és a kapcsolódó technikák:

- **Adatok:** logikai adatmodell, relációs adatmodell, fizikai adattervezés
- **Folyamatok:** adatfolyam modellezés, funkció meghatározás, I/O tervezés, dialógustervezés, menütervezés, logikai adatbázis folyamatok tervezése, fizikai folyamattervezés.
- **Idő:** egyedtörténeti diagram, esemény-hatás diagram, logikai adatbázis folyamatok tervezése, fizikai folyamattervezés.

AZ SSADM LÉPÉSRŐL LÉPÉSRE

Megvalósíthatóság-elemzés (elhagyható)

0. Megvalósíthatóság eldöntése

Követelmény elemzés (elemzési feladat)

1. Jelenlegi helyzet vizsgálata (adatok, folyamatok, követelmények)

2. Rendszerszerkezési változat kiválasztása (alkalmatlan és drága változatok kiszűrése, azelőnyös változatokat tarjuk csak meg)

AZ SSADM LÉPÉSRŐL LÉPÉSRE

Követelmény specifikáció (elemzés és tervezés)

3. Követelmények meghatározása (EK-modell → top-down, normalizált logikai adatmodell → bottom-up)

- Meglévő rendszer fizikai folyamatai (az 1. szakaszban már elkészült)
- Meglévő rendszer logikai folyamatai (az 1. szakaszban már elkészült)
- Tervezett rendszer logikai folyamatai
- Tervezett rendszer funkciói

Eszköz: adatfolyam-modellezési technika.

feldolgozási specifikációk: lekérdezési utak, karbantartást kiváltó események és hatásaik leírása.

Eszköz: eseményhatás-modellezési technika

AZ SSADM LÉPÉSRŐL LÉPÉSRE

Logikai rendszerspecifikáció (tervezési feladat)

4. Rendszerteknikai változat kiválasztása: Figyelembe veendő: meglévő eszközök, hosszabb távú fejlesztési stratégia, kapacitás, költség, várható hatások. 3-6 változat kidolgozása javasolt, amely később 2-3 változatra szűkíthető.

5. Logikai rendszertervezés:

- *Logikai adatmodell:* a korábbi szakaszokból örököljük.
- *Feldolgozások* (ún. Jackson struktúrával írható le):
  - karbantartó (lekérdezést is tartalmazhat)
  - lekérdező
- *Dialógusok tervezése:*
  - dialógusszerkezet (Jackson struktúra)
  - menüszerkezet

AZ SSADM LÉPÉSRŐL LÉPÉSRE

Fizikai rendszertervezés (tervezési feladat)

6. Fizikai rendszertervezés:

- **Adattervek:** logikai adatmodell átalakítása fizikai adattervvé.
  - Első közelítésű terv: egyedtípusokból relációsémák.
  - Finomított terv: idő-követelmények figyelembe vétele.
- **Feldolgozástervek:** funkciók áttekintése, majd részletes specifikációk elkészítése.
  - Adattervezéstől független elemek
  - Fizikai adattervre épülő elemek
- **Interfész-tervek:**
  - Adat ↔ feldolgozás interfészek
  - Felhasználói interfészek (képernyőtervek, nyomtatványok, listaformátumok) fizikai megtervezéséhez nem ad technikát az SSADM.

AZ SSADM TECHNIKÁI I.

Diagramokra épülő technikák:

- Dokumentumáramlási diagram
- Folyamatmodellezés (AFD)
- Logikai adatmodellezés (Egyedmodell)
- Egyed-esemény modellezés
- Elérési út modellezése
- I/O szerkezet meghatározása (Funkció meghat. része)
- Dialógus tervezés
- Logikai feldolgozástervezés (lekérdezések és karbantartások tervezése)

AZ SSADM TECHNIKÁI II.

Nem diagramra épülő technikák:

- Követelménykatalógus
- Rendszerszervezési változatok kidolgozási módszere (rendszer határai, költség/haszon elemzés, hatások elemzése)
- Rendszertechnikai változatok kidolgozási módszere (hardver-szoftver környezet, szervezetbeli és munkamódszerbeli változások, stb.)
- Funkció meghatározás
- Relációs adatelemzés (normalizálás)
- Specifikáció prototipizálás (pl. gépen futó demó változat)

AZ SSADM TECHNIKÁI KÖVETELMÉNY KATALÓGUS

Készítése a projekt kezdetén indul el, és folyamatosan bővül.

- **Funkcionális követelmények:** mit kell a rendszernek tudnia (nyilvántartandó adatok, lekérdezési igények, más rendszerekkel való kapcsolatok, stb.)
- **Nem funkcionális követelmények:** hogyan, milyen minőségben kell tudnia a rendszernek (naprakésztség, válaszidők, tranzakciók száma, adatvédelem, stb.)

AZ SSADM TECHNIKÁI DOKUMENTUMÁRAMLÁSI DIAGRAM

A dokumentumáramlási ábra akkor hasznos, ha van egy jelenleg működő, főként kézi jellegű rendszer.

Teendők:

- 1.** Soroljuk fel a főbb dokumentumokat illetve információ-áramlásokat.
- 2.** Rajzoljuk meg a diagramot. Csomópontok: szervezeti egységek, nyilak: áramlás.
- 3.** Jelöljük ki a rendszer határait.

AZ SSADM TECHNIKÁI FOLYAMATMODELLÉZÉS

Kialakulásának története: korábban szöveges leírást vagy folyamatábrát alkalmaztak.

Eszköze: **AFD = Adatfolyam diagram** (= Adatáramlási diagram),
angolul **DFD = Data-flow diagram**.

Lényegében egy speciális gráf, ahol

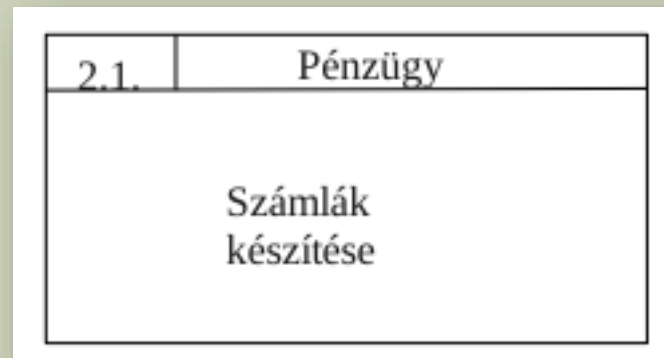
- Szögpontok: folyamat, adattár, környezeti elem, anyagtároló
- Élek: adatfolyam, anyagfolyam

ADATFOLYAM DIAGRAMOK ELEMEI

Folyamat: információ-átalakítás.

Tartalma:

- Azonosító (sorszám),
- Szervezeti egység (pl. pénzügy) vagy beosztás (pl. raktáros) neve,
- Folyamat megnevezése. Az AFD döntési jelképet nem tartalmaz, a döntést is folyamatnak tekintjük.

ADATFOLYAM DIAGRAMOK ELEMEI

Adatfolyam.

Tartalma: Adat megnevezése (nyilvánvaló esetekben elhagyható)

Adattár: fájl, kartoték stb. Típusai: törzsadattár, átmeneti adattár. Karbantartást csak az adattár felé mutató nyíllal jelöljük (valójában az adatot előbb ki kell olvasni, majd módosítva visszaírni).

ADATFOLYAM DIAGRAMOK ELEMEI

Adattár (folyt.)

Tartalma:

- Azonosító (betű + szám). Betűjelek: **M** = manuális, **D** = digitális, **L** = logikai (logikai AFD-ben), **T** = temporális.
- Megnevezés.

Áttekinthetőség érdekében több példányban is szerepelhet, ezt a bal szélen kettős vonal jelzi.

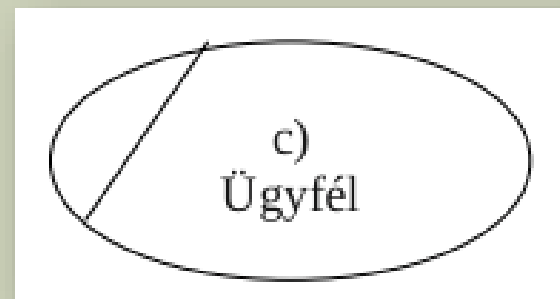
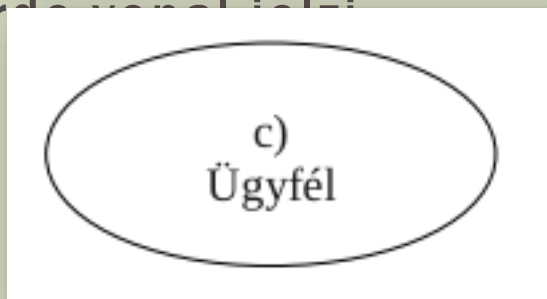
ADATFOLYAM DIAGRAMOK ELEMEI

Környezeti elem: a vizsgált rendszer határain kívül eső objektum (adatforrás vagy adatigénylő). Pl. partnervállalat, vállalat másik szervezeti egysége, adatszolgáltatást igénylő hivatal (pl. KSH).

Tartalma:

- Megnevezés,
- Azonosító (szükség esetén).

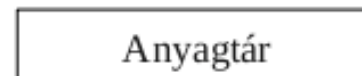
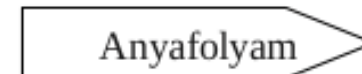
Áttekinthetőség érdekében több példányban is szerepelhet, ezt fordított nyíl jelöli

ADATFOLYAM DIAGRAMOK ELEMEI

Anyagfolyam. Tartalma: Megnevezés.

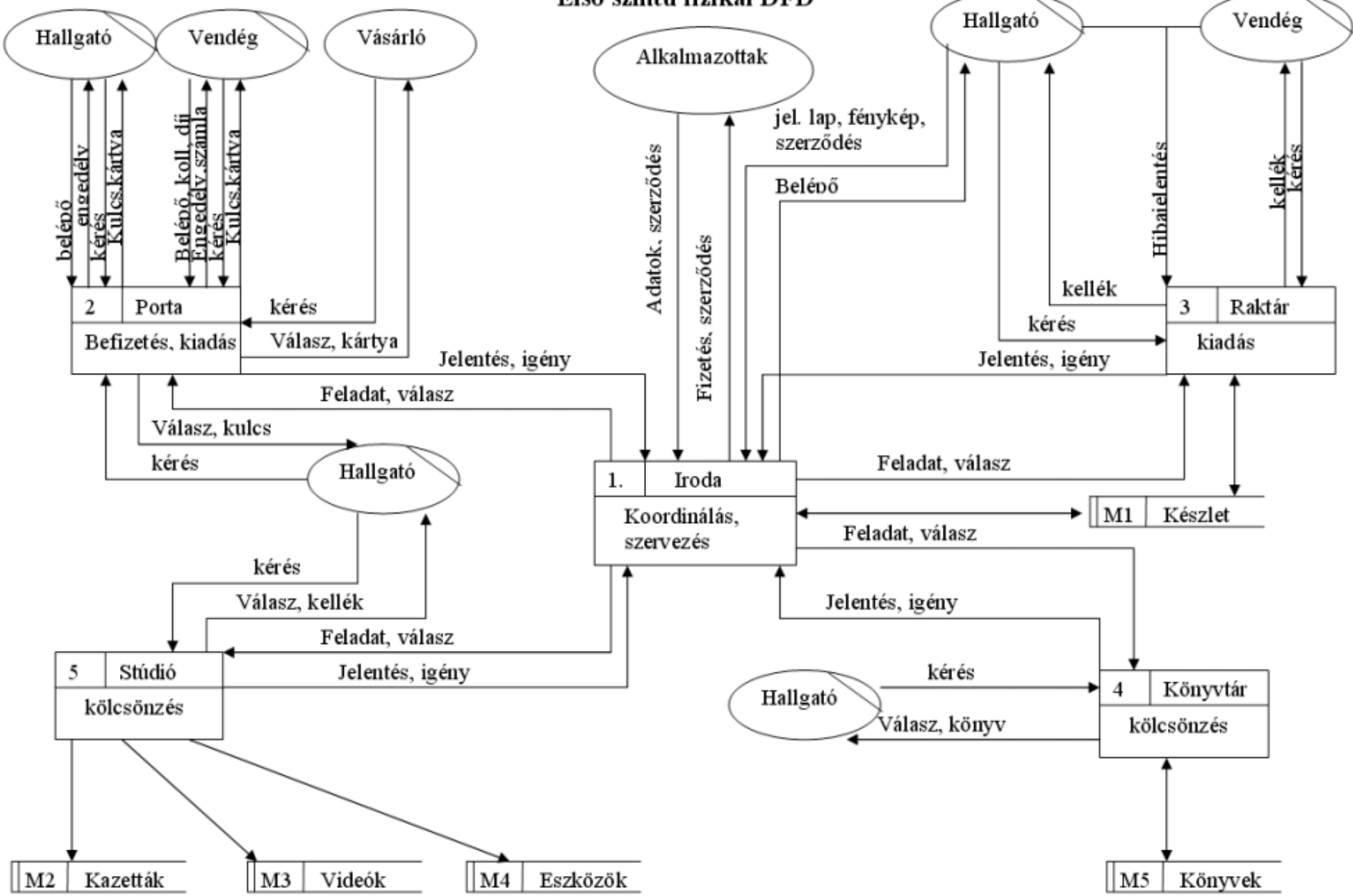
Anyagtárolás. Tartalma: Megnevezés.

Megengedett kapcsolatok:

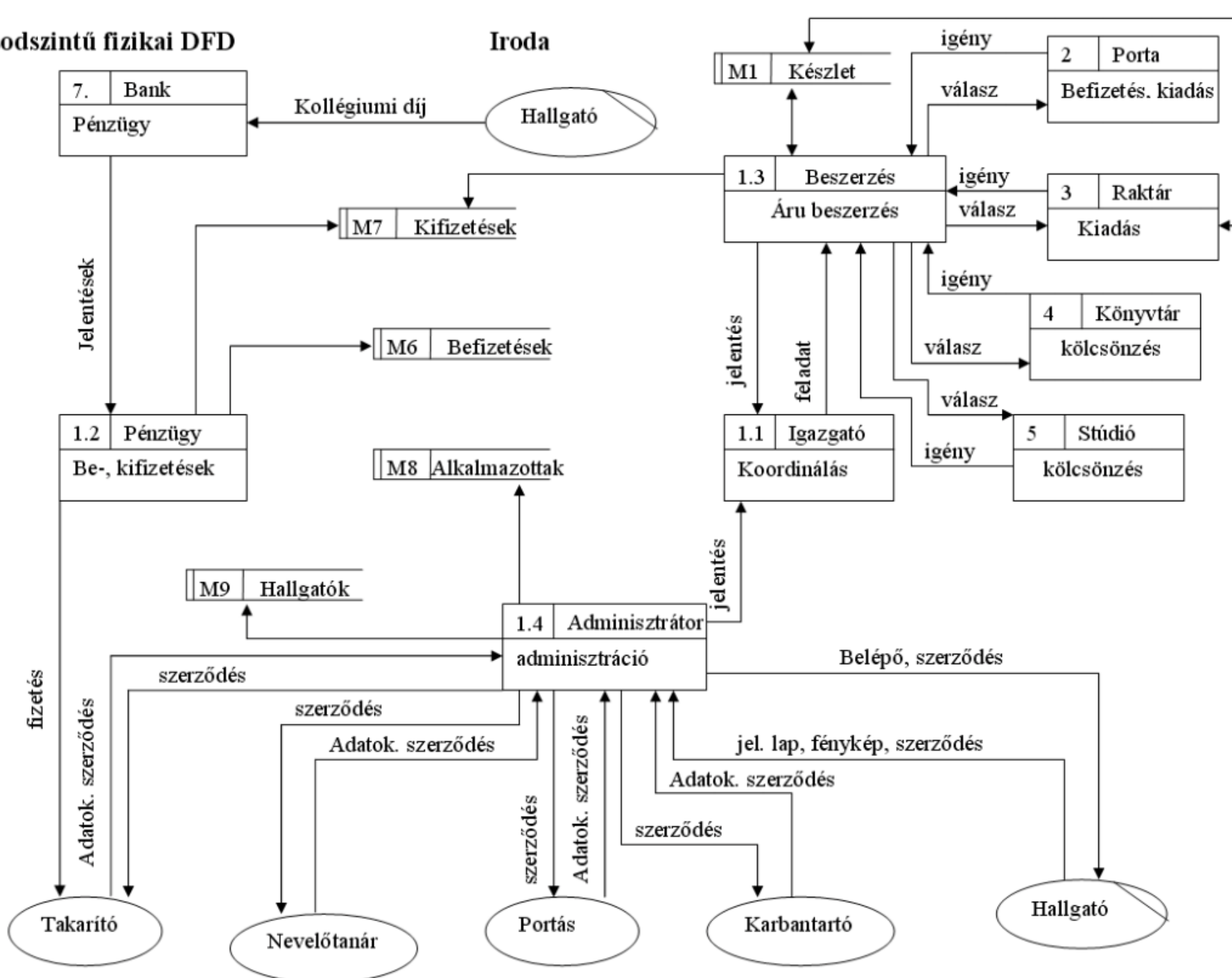
	Környezeti elem	Folyamat	Adattár	Anyagtároló
Környezeti elem	CSAK külső adat/anyag áramlás	IGEN	NEM	NEM
Folyamat	IGEN	IGEN	IGEN	CSAK anyagfolyam
Adattár	NEM	IGEN	NEM	NEM
Anyagtároló	NEM	CSAK anyagfolyam	NEM	NEM

Első szintű fizikai DFD

Másodszintű fizikai DFD

Iroda

LOGIKAI AFD-K

- Folyamatnál a szervezeti egység neve üresen maradhat.
- Megnevezésekben kerüljük a fizikai megvalósításra való utalást (pl. "felvezetés kartonokra").
- Anyagfolyam nem szerepelhet.
- **A Fizikai → logikai AFD átalakítási szabályai:**
  - A fizikai AFD-hierarchia legalsó szintjén kezdjük.
  - A felsőbb szinteket általában már nem, vagy alig kell átalakítani.
  - **Adattárak logikaivá alakítása.** Törölendők azok az (átmeneti) adattárak, amelyek csak az adott fizikai környezetben voltak szükségesek.
  - **Folyamatok logikaivá alakítása.** Törölhetők azok a folyamatok, amelyek pusztán az adatok újraszervezését végzik.

AFD-K ALKALMAZÁSA

Fizikai és logikai szintű leírásra egyaránt alkalmas:

- **Felméréskor (1. szakasz):** először fizikai AFD, azután logikai AFD
- **Különböző lehetséges megoldások közül való választáskor (2. szakasz):** logikai AFD-k
- **Új rendszer tervezésekor (3. szakasz):** a tervezett rendszer logikai AFD-je
- **Új rendszer fizikai tervezésekor (6. szakasz):** a tervezett rendszer fizikai AFD-je

Megjegyzés: Szükség esetén az AFD egyes elemeinek szöveges leírása és mellékelendő

AZ SSADM TECHNIKÁI LOGIKAI ADATMODELLEZÉS

- Az adatok belső logikai szerkezetének leírása, függetlenül a feldolgozási követelményektől, tárolóeszközök lehetőségeitől, stb.
- **Egyed-kapcsolat modell (EK)**, röviden egyedmodell
- Később továbbléphetünk **egyed-tulajdonság-kapcsolat modellre (ETK)**.

1:1 kapcsolat

N:1 kapcsolat

N:M kapcsolat

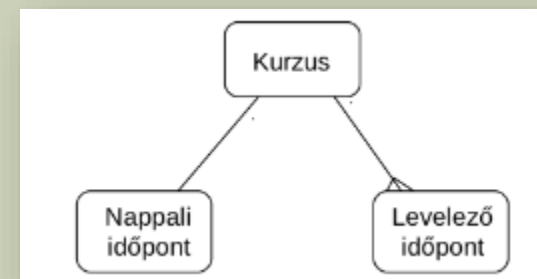
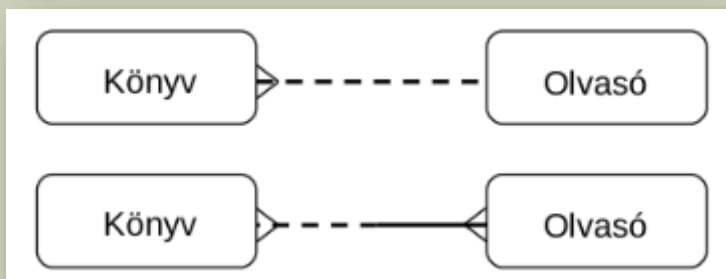
Nincs sokágú kapcsolat, vagy kapcsolatnak attribútuma!

AZ SSADM TECHNIKÁI LOGIKAI ADATMODELLEZÉS

Kapcsolat jellege:

- Egy egyed kötelezően (teljesen) vesz részt a kapcsolatban, ha minden egyedpéldány részt vesz legalább egy kapcsolatban: folytonos vonal.
- Ellenkező esetben az egyed esetlegesen (részlegesen) vesz részt a kapcsolatban: szaggatott vonal.

Ha a jelleggel nem akarunk foglalkozni, mindenütt folytonos vonal alkalmazható.

kizáró kapcsolat

AZ SSADM TECHNIKÁI LOGIKAI ADATMODELLEZÉS

A logikai adatmodellezés gyakorlata:

- Általában minden kapcsolatot 1:N-re hozunk: N:M-nél új egyedet veszünk fel, 1:1-nél a két egyedet összeolvasztjuk (ha az célszerű)
- Elnevezések:
  - Minden egyed különböző névvel szerepeljen.
  - Kapcsolat neve képezhető az egyedek neveiből, pl. Könyv-Olvasó kapcsolatnál KÖ-OL.

Egyedmodellek alkalmazása:

- Jelenlegi egyedmodell
- Tervezett egyedmodell
- Relációs adatelemzésnél (lásd később)

Megjegyzés: Szükség esetén az egyedek (és kapcsolatok) szöveges leírása és mellékelendő

AZ SSADM TECHNIKÁI FUNKCIÓ MEGHATÁROZÁS

Az SSADM 3. szakaszában végzendő, nem diagram alapú technika.

Funkció: a felhasználó szempontjából egy egységet képező folyamat.

Általában a legalsó szintű AFD egy folyamatának felel meg, de kivételesen lehet folyamat része, vagy több folyamat együttese is (például ha közvetlen folyamat–folyamat adatfolyam van).

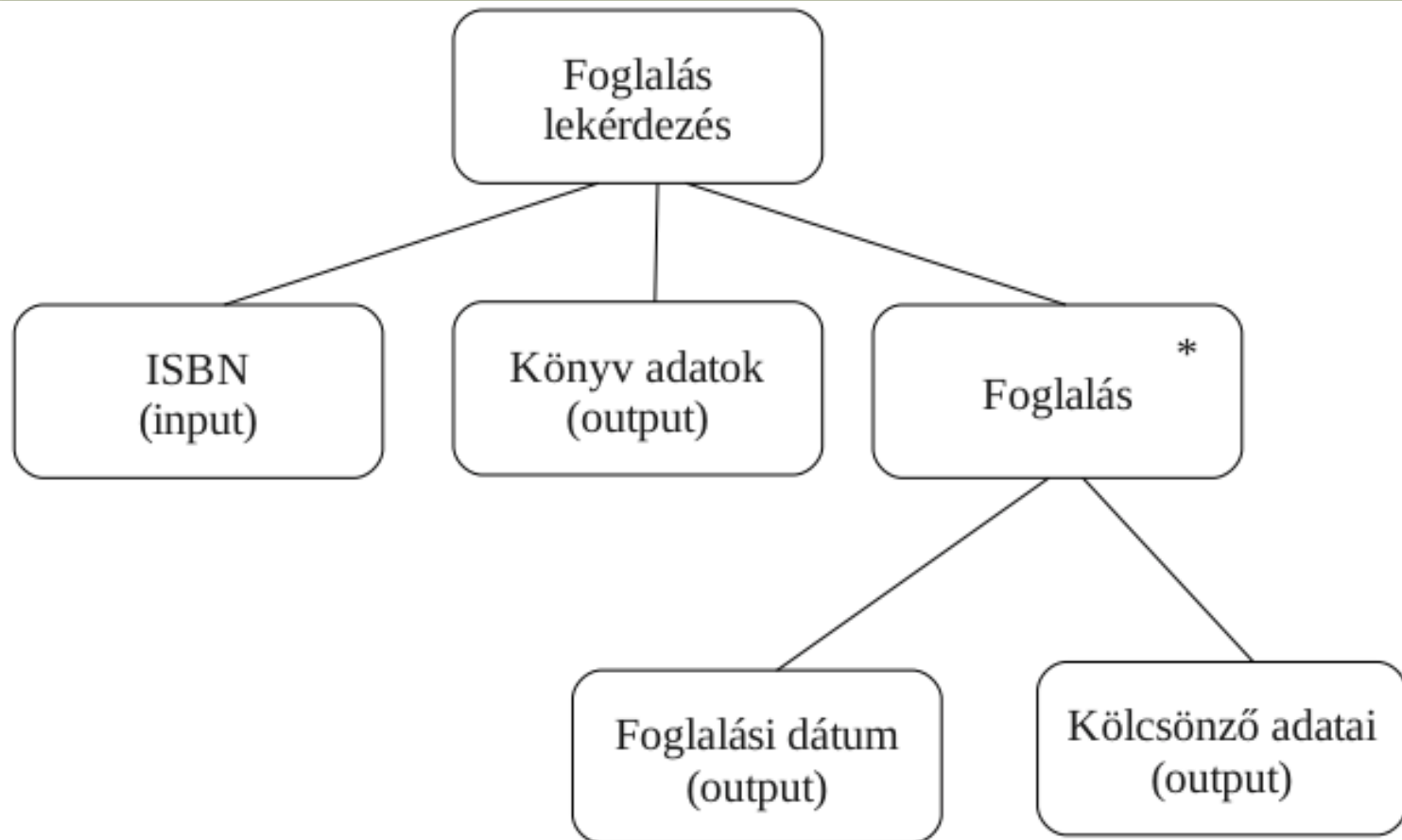
Az AFD rendszerszervezői, a funkció felhasználói szemléletű.

AZ SSADM TECHNIKÁI FUNKCIÓ MEGHATÁROZÁS

Funkciók típusai:

- **Feldolgozás típusa szerint:** lekérdezés, karbantartás
- **Megvalósítás módja szerint:** on-line, off-line, mindkettő
- **A kezdeményező szerint:**
  - Felhasználói (környezeti elemből kiinduló esemény indítja el),
  - Rendszerfunkció (a funkció végrehajtása „belülről” indul, pl. meghatározott időnként ellenőrizni kell a kölcsönzési idők lejártát).
- **Megadásuk: űrlappal. Főbb elemei:**
  - Funkció neve, azonosítója, típusa
  - Felhasználói szerepkörök (kiket érint)
  - Funkcióleírás (I/O, feldolgozás leírása), hibakezelés módja
  - AFD eljárások (mikkel ekvivalens)
  - rendszerhatárt átlépő I/O leírások, I/O szerkezetek
  - Tömegszerűség, lekérdezések, dialógustervek, stb.

I/O SZERKEZETI DIAGRAMOK

AZ SSADM TECHNIKÁI RELÁCIÓS ADATELEMZÉS

- **Logikai adatmodellezés:** felülről lefelé (top-down)
- **Relációs adatelemzés:** alulról felfelé (bottom-up). A funkció meghatározás után, a fejlesztésnek abban a szakaszában végezzük, amikor a tulajdonságtípusokról már elég részletes információnk van.

A két módszer eredményét összehasonlítjuk, és addig finomítjuk az elemzéseket, amíg az eredmények meg nem egyeznek.

- 1. Tulajdonságtípusok összegyűjtése.**
- 2. Relációsémák felírása a tulajdonságtípusokból (esetleg I/O szerkezetek alapján). Normalizálatlanok lehetnek, még 1NF sem kötelező.**
- 3. Normalizálás 3NF-ig (tovább menni csak ritkán kell).**
- 4. Konzolidálás: azonos kulcsú sémák összevonása.**
- 5. Eredmény: relációs adatbázis séma.**

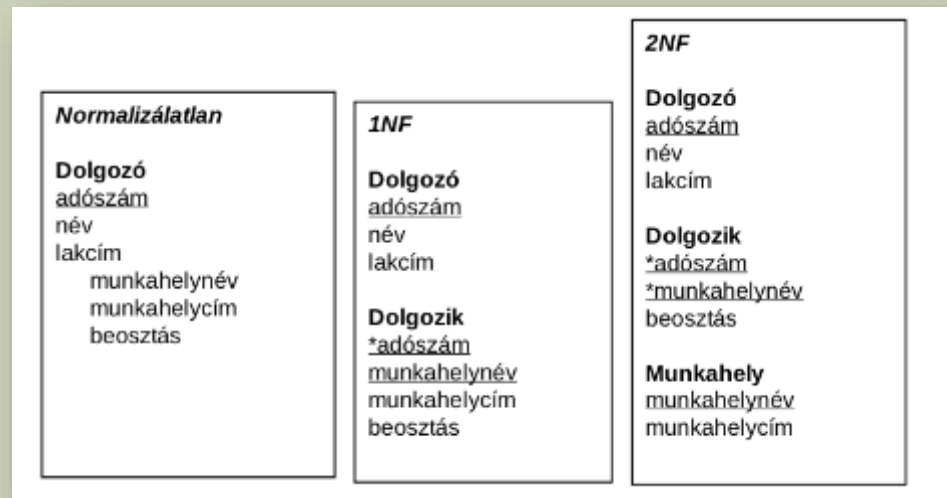
AZ SSADM TECHNIKÁI RELÁCIÓS ADATELEMZÉS

■ Összehasonlítás logikai egyedmodellel:

- Relációnév → egyed
- külső kulcs → kapcsolat

■ Alternatív módszer:

- A logikai adatmodellezés eredményéből írunk fel relációs modellt:
- EK modell → relációs adatbázis séma
- A kapott adatbázis séma összehasonlítása a relációs adatelemzés eredményével.

AZ SSADM TECHNIKÁI DIALÓGUS TERVEZÉS

- **Cél:** képernyőtervek és menüszerkezetek elkészítése.
- **Kiindulás:** a funkciómeghatározásnál a felhasználó által kezdeményezett on-line funkciókattekintjük.
- **Lépések:**
  1. **Felhasználói szerepek:** hasonló tevékenységi körű és jogosultságú felhasználói csoportok behatárolása.
  2. **Szerep-funkció mátrix készítése**
  3. **Dialógusok megtervezése.**

SZEREP-FUNKCIÓ MÁTRIX

	Ügyállapot megváltoztatása				
	Ügyiratkísérő készítése				
	Ügycsoportba sorolás				
	Iktatás				
	Szignálás				
Ügyintéző				X	
Titkár					
Főoszt. vez.	X		X		X
Osztályvez.	X				
Póstabontó		X			

AZ SSADM TECHNIKÁI MENÜTERVEZÉS

Szerep-funkció mátrix alapján dolgozzuk ki.

